

KLIC TRIGLAVA

V današnji številki:

SVOBODA

PRED 50 LETI

354

NOVEMBER 1968

Pisma uredniku

DUNAJSKI KOROTAN

Uredniku Klica Triglava.

Bojim se, da bo šolsko leto 1968/69 minilo brez pomembnega števila slovenskih študentov v 'Korotanu', s čimer bo ta ustanova izgubila svoj edini pomen ustanovitve in obstoja.

Ker gre tu za slovenske narodne interese, bo treba pozabiti in iti preko osebnih razlogov, žalitev, principov. Ker so pač za obstoj doma važnejši študentje kot pa rektor, je upati, da bo Rev. Tomažič znal doprinesti to žrtev in bo odstopil na način, da pri tem ne bo nobena stran preveč prizadeta. Kot rečeno, je spor zdaj privedel tako daleč, da nima prav nobenega smisla ugotavljati krivdo, ampak se mi zdi potrebno najti rešitev v gori nakazani smeri.

Ko sem bil na Koroškem, mi je bilo rečeno, da obstoja tudi problem pri menjavi rektorja študentskega doma Korotana na Dunaju v tem, da gre za odpravnino v znesku dveh milijonov šilingov (USA \$ 82.000) Rev. p. Tomažiču v primeru, da bi bil ta odstavljen kot rektor. Zakaj tako neverjetno visoka odpravnina? Ako to odgovarja dejstvu, potem je tu treba iskati vzroka, zakaj Mohorjeva družba do danes še ni našla rešitve temu žalostnemu poglavju povojne koroške zgodovine.

PETER URBANEC, Toronto.

S pristankom g. Urbanca smo pisali v Celovec in vprašali ravnatelja Mohorjeve družbe, koliko omejena vest odgovarja dejstvu. Ravnatelj Msgr Dr. Janko Hornboeck nam je odgovoril naslednje:

Uredniku Klica Triglava.

Sporočamo, da Vaše poročilo v zadevi visokošolskega doma 'Korotan' v toliko odgovarja resnici, da je Mohorjeva družba kot lastnica 'Korotana' pogodbeno vezana, povrniti g. patru Tomažiču, oziroma njegovim redovnim predstojnikom, če ga brez njegovega pristanka, oziroma brez pristanka njegovih redovnih predstojnikov, kot rektorja odstaviti, vse to, kar je on, oziroma, kar so njegovi redovni predstojniki, za 'Korotan' prispevali. V denarju pomeni to na podlagi predloženih računov S 2.000.000.--. Jasno je, da pravičnost terja: vsakemu svoje.

Veseli me, da se trudite v tej zadevi za resnico.

Dr. HORNBOECK

★

GRE ZA SLOVENIJO

Uredniku Klica Triglava.

Ne vem, zakaj se z ljubljanskim DELOM greste slepe miši. Tistemu "bl.", ki je pisal članek "Iluzije vrhov politične emigracije" v DELU, je bilo prav tako jasno, kot bi moralo biti jasno tistemu "lt.", ki je v KLICU TRIGLAVA pisal odgovor "Gre za Slovenijo - ne za emigracijo", da se je vse skupaj tikalo dr. Žebotovega obiska v Sloveniji. A ne eden ne drugi tega obiska nista niti omenila. Zakaj taka sramežljivost teh soglasniških piscev? Nekako se razumem, da DELO ni hotelo omeniti Žebotovega obiska, ker bi priznalo, da so jugoslovanske oblasti znanemu emigrantu dovolile svobodno kretanje. A zakaj naj bi KLIC TRIGLAVA hodil kakor mačka okrog vrele kaše? Saj je o obisku preje poročal. Zakaj bi se šli slepe miši in po slabem vzgledu totalitarnega tiska pisali tako, da je treba brati med vrsticami? Tradicije takega tiska so pri DELU kajpak zelo žive, pri KLICU TRIGLAVA pa jih sploh ne bi smelo biti. Zakaj ne bi omenjali obiska v Sloveniji, kot da bi bilo umazano dejanje? Zagrizeni emigranti bodo dr. Žebotu seveda očitali, da se pajdaši s sovražniki, kot zagrizeni komunisti očitajo zmernim, da se pogovarjajo z reakcionarjem Žebotom, toda najboljše orožje proti vsakršni zagrizenosti in zaslepljenosti je prav odkritost in poštenost. Zakaj bi se ob obisku dr. Žebota šli slepe miši?

Š. TOMAŽIČ, London.

★

PROTEST

Uredniku Klica Triglava.

Zelo me je presenetila neokusna notica pod naslovom "Import-Export" v oktobrskem KT. Nikakor ne ugovarjam resni kritiki kogarkoli, vstevši samega sebe, toda načelno nasprotujem ponatiskovanju anonimnih napadov in neresnemu norčevanju. To moram pibiti, ker si komaj kdo more misliti, da kot predsednik Slovenske Pravede in stalni sodelavec Klica Triglava nimam nobenega vpliva na politiko urednika KT. Ni mi posebno prijetno, da ljudje dobivajo vtis, da sem zahrbtn in dvoličen, da po eni strani sedim z Dr. Krekom v Narodnem odboru, po drugi sodelujem pri streljanju zastrupljenih pušic v njega in tajnika NO g. Stareta. Ni potrebno, da se z njima v vsem skladam, toda zdi se mi, da se moram do njiju ravnati vsaj po pravilih običajne vljudnosti. Sicer bi pa vljudnost priporočil tudi vsem drugim, ki se med nami žele ukvarjati s politiko.

LJUBO SIRC, Glasgow

O gornjem predmetu je govora v enem od današnjih uvodnikov, Ur.

PROFESOR S PALICO Clevelandška 'Ameriška Domovina', ki jo ureja prof. Cene Lipovec, je 29. oktobra objavila uvodnik, v katerem najprej citira pozdravni članek Dr. Kreku iz 'Svobodne Slovenije', nato pa poročilo 'Import-Export' iz 'Klica Triglava', s komentarjem: "Sestavek v KT je dokaz, da se nekateri ljudje kljub temu, da so že davno preživeli leta neodgovorne mladosti, ne morejo otresti popadkov paglavstva in pobalinstva in se dokopati do tega, kaj se spodobi in kaj ne."

LONDON, 6. NOVEMBRA 1968.

LETO XXI. ŠTEV. 354.

OB ZLATEM JUBILEJU

PRED PETDESETIMI LETI, 29. oktobra 1918. leta, je hrvaški državni sabor, edini parlament v jugoslovanskih deželah Avstro-Ogrske, ki je še deloval, prostovoljno odstavil samega sebe in sklenil v imenu Dalmacije, Hrvatske in Slavonije vstopiti v novo nastalo suvereno Državo Slovencev, Hrvatov in Srbov. Obenem je priznal Narodnemu vijeću Slovencev, Hrvatov in Srbov pod predsedništvom Dr Antona Korošca, vrhovno oblast. Dan preje je to Narodno vijeće sklenilo, da bo njegovo predsedstvo poslovalo kot začasna vlada te nove države. In ta vlada je potem 31. oktobra formalno imenovala slovensko narodno vlado v Ljubljani, ki sta jo zaradi osebnih in strankarskih razlogov po hudih težavah sestavila dr Janko Brejc in dr Ivan Tavčar. Istega dne zvečer se je ta vlada pod predsedstvom Josipa viteza Pogačnika predstavila Ljubljančanom.

To so v grobem zgodovinski podatki o formalnem nastajanju nove države in oblasti ob času razpadanja avstro-ogrskega cesarstva.

Kaj ima slovenski 29. oktober opraviti z vsem naštetim?

Tega dne, potem ko se je zvedelo, kaj se v tistem času dogaja v Zagrebu, so priredili Ljubljančani in okoličani veliko osvobodilno manifestacijo, ki ni bila čisto nič drugega kot člen v verigi dogodkov, ki so se pričeli z Majsko deklaracijo leta 1917, in končali z zedinjenjem 1. decembra. Tistega dne so se Slovenci, brez kakšnegakoli ukaza - saj lastne vlade niti imeli niso! - manifestativno izrekli proti Habsburžanom in za zedinjenje s Hrvati in Srbi v skupno državo. Tistega dne Slovence kot narod ni zanimalo, kakšna bo ta država, ali pa če kaže razbijati ekonomsko odgovarjajočo celoto in prevrniti ravnovesje v Evropi. Tedaj je slovenski narod preko svojih manifestantov v Ljubljani odločil, da hoče živeri in biti svoboden. In to je bistvo in veličina 29. oktobra.

V tistih dneh je bilo bolj važno kot vse drugo, kako se naj narod pred svetom otrese pečata poraženega dela Avstro-Ogrske monarhije, na katerega je terjala pravico zmagovalca sosednja Italija. Tedaj je narod nagonsko čutil, da je bila Majniška deklaracija s svojim habsburško-lotarinškim okvirom samo neizogibna prehodna stopnja, pa čeprav so jo prenekateri narodovi vodniki jemali dotlej dobesedno. Tudi poslednji poskus cesarskega Dunaja, da s trializmom reši monarhijo, je odpovedal, ko je dr Korošec izrekel svoj famozni: "Veličanstvo, prepozno!"

Kakršnakoli preosnova cesarstva bi bila možna samo, ako bi jo prostovoljno dovolili Nemčija in Ogrska. Avstrija je bila samo njun satelit. Z ohranitvijo cesarstva, ob nemški zmagi ali porazu, bi Slovani ostali državljani drugega razreda, ker je bilo več kot jasno, kakšen je bil načrt Nemcev in Madžarov za obvladanje sedemdesetih milijonov Mitteleurope.

Na ta način je bilo razbijanje cesarstva edino rešilna pot za Slovane - torej tudi za Slovence. Da ima tudi veliki Masaryk gotovo zaslugo za našo svobodo, je zgodovinsko dejstvo. Ob vsem tem je popolnoma irelevantno, zakaj

potem v naslednjih petdesetih letih ni prišlo do zadovoljive rešitve slovenskega vprašanja. Da smo se Slovenci s svojo osvoboditvijo uveljavili kot politični narod jugoslovanske države in pozneje tudi kot narod te države na zmagovalčevi strani, ni mogla preprečiti niti pošastna 'Nova Evropa'. Položaj je bil popolnoma drugačen kot je bil leta 1918, ko bi a Avstro-Ogrsko nosili posledice nemške zmage ali poraza, če bi za vsako ceno vztrajali pod žezlom Njegovga Cesarskega in Apostolskega Veličanstva.

DIRKA V BEOGRAD

Ni lahko osporavati mnenju, da bi nova jugoslovanska država preživljala lepše čase, če bi v tistih usodnih dneh leta 1918. prevladale ideje Ženevskega sporazuma, ki so začrtale pot jugoslovanskemu federalizmu. Kljub temu, da je že tedaj komaj rojeni državi resno pretela boljše vizacija? To so vse še neodgovorjena vprašanja, čeprav se zdi, gledano v tiste dni, precej razumljivo, zakaj so tako pohiteli z zedinjenjem 1. decembra. Medtem ko je ljudstvo hotelo prekiniti s starim in začeti na novo, njegovi vodniki - v vsej državi - niso točno vedeli, kako odgovoriti na takšno razpoloženje. Zedinjenje s Srbijo se je mnogim zdelo manjše ali pa nikakšno zlo. Ni izključeno, da je to dejanje preprečilo socialno revolucijo ali pa vsaj hude nered, ki bi mogli imeti tudi posledice mednarodnega značaja. Dejstvo kljub temu ostaja, in čujemo, da ga prav zdaj v Beogradu priznavajo, da je bila tedanja Srbija odnosno njeno politično vodstvo miselno popolnoma nepripravljeno na novo jugoslovansko državo tolikšnega obsega, da o kakšni administrativni in tehnični sposobnosti njenega državnega aparata za tako nalogo sploh ne govorimo. Tudi ne gre pozabiti, da je ponašanje Italije tedaj nagnilo tehtnico v korist zedinjenja s Srbijo.

Kar je kasneje sledilo, se morda da nekako razumeti, ne da se pa na noben način politično opravičiti. Vsako nasprotovanje politični samoupravi, za katero se je brez vsakega dvoma zavzemala večina naroda, je imelo samo nasproten učinek: krepilo je narodno in politično zavest.

Ako danes skupni interesi narekujejo, da skupaj s Hrvati, Srbi in Makedonci mednarodno predstavljamo enotni govora, da bi o naših vprašanjih in o plodovih našega dela brez našega pristanka odločali Ne-Slovenci. To mora biti kategorično opozorilo vsem odgovornim faktorjem ob petdesetletnici slovenskega narodnega osvobođenja.

Kar pa zadeva politično osvoboditev izpod sedanjega enopartijskega režima, prehaja odgovornost vse bolj na nove rodove tega režima, ki so praktično edini v stanju in prvi poklicani, da napravijo red v slovenski hiši. Ker vemo, da tudi zanje predstavljajo stari poklicni revolucionarji in heroji težak problem, zato ne bi imelo smisla, če bi politična in napredna emigracija zapirala oči pred tem dejstvom in a priori metala vse v isti koš. To pa nikakor ne pomeni, da se z vsem strinjamo, kar novi vladajoči rodovi počno ali opuščajo. Nasprotno: skrbno spremljamo njihova dejanja in ne bomo odnehali pred svetom, domovino in zgodovino opozarjati, da je prva in glavna dolžnost narodove vlade, skrbeti za duhovno, materialno in socialno blagostanje in rast vseh državljanov brez razlike. Pri tem pa sta osebna svoboda in človekovo dostojanstvo gotovo na prvem mestu.

V VESOLJU IN NA ZEMLJI

Televizijski prenosi iz vesolja, kamor si pred 20 leti še domišljija ni upala, so postali že vsakdanja reč. Najprej smo gledali Apolon 7, nato pa Sojuz 3, in nič kaj se nismo čudili dosežkom znanosti in tehnike, čeprav so otroci, ki so se rodili po prvem sputniku, še zelo mlečni za ušesi. Bolj kot čuda tehnike nas presune kontrast s stradanjem v Biafri in z vsakdanjimi nadlogami drugod po svetu, ki so se v času vesoljskih poletov bore malo spremenile.

Še eno nasprotje bode v oči ter je zanimivo in pomembno. To je nasprotje med ameriškim in sovjetskim načinom, kako prikažejo svoje vesoljske polete svetu. V ZDA objavijo svoje načrte v naprej, povedo, kaj bodo skušali doseči in priznajo, kadar gre kaj narobe. V Sovjetski zvezi nikoli ne povedo, kakšne načrte imajo. Javnost seznanijo z izvršenim dejstvom in nihče ne ve, če se je kaj ponesrečilo. Iz Amerike gledamo priprave za vzlet neposredno, z mučnimi zastanki, ka-

dar se kaj zatakne, in z napetostjo, ko iz rakete začne sikati dim in plamen. Iz SZ gledamo posnetke, ko vemo, da se je že vse posrečilo.

Marsikdo je ob mučnih ameriških zakasnitvah ob prejšnjih vzletih dejal, da so ZDA vse preveč odkrite. Če bi kot SZ počakale z objavo, ko se polet že posreči, ne bi trpel njihov ugled. Rusi, ti znajo! Vse se jim posreči! Če se jim ne posreči, so pa tiho in nihče ne zve za polom. Ti vedo, kako morajo skrbeti za ugled v svetu! Tako so rekli nekateri, toda dogodki na trdni zemlji so pokazali, kako grdo se motijo.

Če se namreč spustimo iz vesolja nad oblaki na trdno zemljo in pomislimo na okupacijo Češkoslovaške, se nam kmalu posveti, kam pelje sovjetska pot. Ne le ob pripravah za polete v vesolje, ampak tudi ob pripravah za vojaški pohod Sovjeti niso govorili o svojih načrtih in naklepih. Javnost so postavili pred izvršeno dejstvo: Čehi in Slovaki so presenečeno stali pred tanki. Ni dvoma, da bo kdo rekel, da se tako dela, če hočeš kaj doseči. Prav tako pa tudi ni dvoma, da je dorični, ki tako pravi, po duhu stalinist in po naravi nevaren za

človeško družbo. Slovence doma in po svetu z zelo majhnimi izjemami o tem ni treba prepričevati. Jasno jim je, da je sovjetska politika potuhnjena in nevarna.

Z malo premisleka je jasna tudi zveza med to potuhnjeno in nevarno politiko in splošno sovjetsko navado, da skrivajo svoje naklepe pred svetom in pred domačo javnostjo. Če bi bili sovjetski ljudje pravilno poučeni o okupaciji Čehoslovaške, bi ji prav verjetno nasprotovali in sovjetske čete bi se morale umakniti, če bi sploh vkorakale v deželo. Tudi voditelji bi se morali prav verjetno umakniti z vodstva, če bi sovjetsko ljudstvo imelo kaj besede. Toda sovjetsko ljudstvo ni poučeno in nima besede; voditelji se s silo drže na oblasti. Javnost, ki ve le tisto, kar se vodstvu zdi primerno, ki je pristransko obveščena in ki nima nobene besede, je le nespametna "masa" in podobna čredi ovac.

Obveščenost je tesno povezana s političnim vplivom navadnih ljudi. V sedanjih časih pa je s precejšnjo verjetnostjo mogoče trditi, da je političen vpliv ljudi v mednarodnih zadevah usmerjen k miru in sožitju. Za napadalno mednarodno politiko je potrebno dvoje: napadalni voditelji in pokorno ljudstvo. Ljudstvo, ki je obveščeno in ki misli, pa napadalni politiki nasprotuje. Tako se vse skupaj, sovjetska napadalna politika, okupacija Čehoslovaške in obveščanje o vesoljskih poletih poveže v trd klopčič, namotan okrog totalitarne jedra komunistične družbe.

Po drugi strani to razmišljanje pokaže, da je ameriški imperializem res papirnat tiger, ki so ga komunisti sami izrezali iz propagandnega papirja. Ta imperializem je papirnat in neresničen prav zaradi tega, ker je ameriška javnost dobro obveščena, ker misli in ker ima besedo. Obveščenost vidimo ob vesoljskih poletih, misli in besede pa ob demonstracijah proti vojni v Vietnamu. Ni slučajno, da nasprotniki vojne v Vietnamu glasno kriče v Ameriki, medtem ko so nasprotniki okupacije Čehoslovaške v SZ obsojeni na pregnanstvo v Sibirijo. V priznavanju različnih mnenj, kakor tudi v priznavanju zatiklajev pri vesoljskih poletih, ni slabost ampak moč demokracije.

SVOBODA OBVEŠČANJA

'Vest je nedotakljiva,
komentar je svoboden.'

Naš sodelavec Dr Ljubo Sirc je bil zelo presenečen nad 'neokusno notico' na 15 strani oktobrskega Klica Triglava, kot je videti iz njegovega protestnega pisma uredniku. Tudi nekaj drugih bralcev je o tem pisalo uredniku v osebnih pismih. Clevelandška 'Ameriška Domovina' je ostro obsodila tako 'paglavstvo in pobalinstvo', kot poročamo o tem na drugem mestu.

Rekli bi, da je to velik hrup za prazen nič. Bistvo vprašanja je: ali ni naloga tiska, zlasti neodvisnega časopisa, da poroča o dogodkih, da obvešča svoje bralce? In prav to se je zgodilo. Nekje v emigraciji so objavili letak in Klic Triglava je o tem poročal. Niti komentiral

ga ni, - samo poročal je o njem. To je vsa resnica. Prepustil je svojim bralcem, da so si o letaku mislili svoje. Računali smo, da so toliko zreli, da jih taka vest ne bo vrgla iz tira.

Res je, da je vesti veliko in da je odvisno od urednika (ali za to poverjenega sodelavca), kako jih izbira. In zakaj urednik ni prezrl te vesti, ko je že prej in še bo kasneje prezrl mnogo drugih vesti, ki bi jih morda lahko objavil, kljub pomanjkanju prostora? To je druga točka, ki terja odgovora:

Prvič: Popolnoma nemogoče je zadovoljiti z vestmi vse bralce, ker je vesti preveč - prostora premalo. Zato ima vsak urednik pravico - in odgovornost - za izbiro vesti.

Drugič: Zadevni letak se je pojavil v času, ko je dr Krek prihajal v Argentino (medtem čujemo, da je izšel še drugi, ki ga pa nismo prejeli). Prizadevanja za čim slovesnejši sprejem so bila velika in tudi propagande ni manjkalo. Ali bo torej to pomenilo, da stoji vsa argentinska emigracija za dr Krekom? Lepo bi bilo, če bi bila edinost popolna, torej prostovoljna, - toda temu ni tako in dokaj močna opozicija obstoja, kar med ostalim potrjuje razkol med bivšimi borci, ki je v glavnem politične narave, saj se je velika večina prištevala preko svojih očetov ali osebno med pristaše dr Krekove stranke. Ta opozicija, v kateri kajpak niso nujno samo borci, se je torej oglasila preko letakov. Sama se je svetu predstavila z vsebino in obliko. Ni čisto nič važno, če je zadevni letak pri večini naletel na odklonitev. Še vedno je dejstvo, da se je pojavil in s svojo pojavo opozoril na opozicijo ter tako dr Krekov obisk in slavljenje postavil v neko realno perspektivo. Nič ni bolj nevarnega v politiki kot je samoprevara ali precenjevanje lastnih moči. Mizerija politične akcije v emigraciji, ko gora potencialnih aktivistov, zlasti inteligentov, stoji ob strani politično popolnoma pasivna, kaže bolj zgovorno na dejansko stanje kot pa vse slavnostne številke in slava ob jubilejnem dnevu.

Tretjič: Klic Triglava je bil vedno tisti forum, kjer so prišli do izraza različni pogledi. List je imel vedno občutljivo uho za razne 'ponižane in razžaljene', ki niso razpolagali s sredstvi ali organizacijo. Vse to so bili razlogi, ki so govorili v prilog objave vesti.

Vsebinsko letaka je lahko smatrati kot neokusno šalo, toda politika je takih šal polna. Kar spomnimo se tiste resne med vojno, ko je članu Narodnega odbora veter odnesel klobuk, pod katerim je imel skrite švicarske franke, namenjene za ilegalce. Podobnih veselih in žalostnih lahko navajamo na ducate.

Vpliv, ki ga ima dr Sirc na politiko lista, brez dvoma obstoja, saj je stalni sodelavec, piše članke, uvodnike in sodeluje v izmenjavi misli. Toda le, kar zadeva komentiranje. Izbira vesti je izključna urednikova domena in odgovornost. Če kdo zaradi tega očita dr Sircu dvoletnost, mu dela veliko krivico.

UREDNIŠTVO.

Za vse tiste, ki po tolikih letih še ne morejo razumeti značaja in vloge KLICA TRIGLAVA, objavljamo na 17. strani fotoposnetek dveh člankov, kista bila objavljena točno pred 12 leti v listu in ki v bistvu še vedno odgovarjata. Ur.

OB PRAZNIKU 29. OKTOBRA

IZJAVA NARODNEGA ODBORA ZA SLOVENIJO OB 50-LETNICI NARODNEGA OSVOBOJENJA

Na letošnji praznik osvobodjenja in narodne zastave, 29. oktobra 1968 slavimo 50-letnico dejanj in dogodkov, ki so slovenski narod osvobodili narodnostno tuje in sovražne nemške avstrijske oblasti in nas srečno pripeljale v Narodno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, preko katere smo vstopili v Kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki je kasneje kot skupna država večine južnih Slovanov dobila ime Jugoslavija.

Slavimo 50-letnico, odkar so naši predniki iz slovenskih kosov avstro-ogrskih kronovin ustvarili Zedinjeno Slovenijo, ki je od leta politične pomladi narodov 1848 bila ideal, program in cilj slovenskih narodno političnih naporov. Dotlej smo namreč bili razkosani in razdeljeni po petih avstrijskih kronovinah in Ogrski tako, da smo razen na Kranjskem bili dodeljeni večinam drugih narodnosti, ki so po političnih namenih avstro-ogrskega cesarstva zatirale vsako možnost združitve ozemlja v skupno narodnostno upravno celoto, s tem onemogočale osamosvojitve slovenskega narodnega gospodarstva, ovirale narodno kulturni razvoj in napredek ter zatrle v kalem vsak poskus slovenske narodno politične osamosvojitve.

Zedinjena Slovenija je sicer takoj po rojstvu pretrpela usodno okleščanje, na severnih in južno-zapadnih mejah slovenskega narodnostnega ozemlja, toda ostala je in preživela nasprotovanja in težave, tujo okupacijo in komunistično revolucijo. Iz ognjev narodno političnih bojov je Zedinjena Slovenija izšla okrepljena, iz druge svetovne vojne razširjena, v vsem tem vihnem razvoju zmagovita.

Končnemu in čim popolnejšemu uresničenju idealov Zedinjene Slovenije gre ob njenem zlatem jubileju naša prva obljuba zvestobe in ljubezni; ostvaritvi demokratične, vsakega tujega vpliva svobodne slovenske države pa posvečamo naše moči in napore.

Osvobodjenje v letu 1918 je bilo sad modrega in srečnega narodno političnega in državniskega dela. Gonila sila tedanje politične podjetnosti Slovencev je bila silna, zahtevna zavednost, ki se je ob koncu prve svetovne vojne še posebno močno razplamtela v politično dozo-relem narodu, ki je prav ocenil nevarnosti in pot v rešitev. Svojo veliko oporo, svojo jasno in določno smer ter osvojevalno prodornost pa je narodna politika na usodnem razpotju dobila v trdnem zaupanju v rešilno moč vzajem-

nosti južno-slovanskih narodov. Na krilih goreče narodne zavesti in tega zaupanja je nastala Zedinjena Slovenija in tekem 50 let Republika Slovenija.

Silnice, ki določajo bistvene osnovne okoliščine u-sode našega naroda, se odtlej niso premaknile, ne bi-stveno spremenile. Slejkoprej, v celem vzponu novega veka stremimo Slovenci po zedinjenju vsega narodnostne-ga ozemlja v naši lastni narodni državi.

Kakor je v letu 1918 in poprej ideja jugoslovanske vzajemnosti vsebovala in nosila daleč najboljšo doseglji-vo rešitev slovenskega državnega vprašanja, tako in nič manj sedanje razmere kažejo, da je vzajemnost teh na-rodov edino njih jamstvo za nedotakljivost narodnega o-zemlja ter za doseg in ohranitev državne suverenosti.

Povojno stanje v Jugoslaviji pa očituje, da v siste-mu diktature ene same stranke ni rešitve enakopravnosti narodov in ne zadovoljive rešitve skupnosti. Pod bolečino pritiska totalitarne diktature na zasebno in družbeno živ-ljenje so se po vojni spet razplamteli narodnostni spori in so nastala razpoloženja proti vsaki skupnosti, kljub vsem besedam in zunanostim, ki naj izražajo enakopravnost v ustavah in zakonodaji. Neuspešni poskusi komunističnega režima, da razčisti odnose po načelu enakopravnosti, po-nojno dokazujejo, da diktatura ni zmožna tešiti tega osnov-nega vprašanja. Predpogoj uspešne rešitve je politična svo-boda. Združenje demokratičnih moči vseh južno-slovan-skih narodov pa jasneje nastopa kot nujna potreba in naj-važnejše sredstvo za doseg političnega osvobodjenja in za prehod v demokratični red. V Sloveniji, tej trdnjavi na narodnostni tromeji, je ideja vzajemnosti južnoslovan-skih narodov slejkoprej svetilnik in kažipot v delu za o-hranitev in izpolnitev narodne svobode.

Osvobodjenje je pred 50 leti stopilo v naš razvoj kot s-rečen uspeh naporov vsega naroda v obrambi in odporu proti tuji vladavini. Praznujemo torej zlati jubilej zma-ge ljudske volje demokracije, nad absolutizmom proti-ljudske oblasti. Dejstvo, da to 50-letnico praznujemo skoraj samo le Slovenci v izseljenstvu, samo politični e-migranti, najmočnejše kaže, da je domovina v politič-nem nasilju.

Povojna doba življenja narodov v južnovzhodni Evro-pi je zgodovinski dokaz, da srečnega življenja pod dikta-

Gornjo izjavo je Narodni odbor objavil v Svobodni Sloveniji, iz katere smo jo povzeli, ker je nismo prejeli od odbora samega neposredno, kot bi sicer pričakovali. Da se izognemo kakršnimkoli očitkom, ki bi jih brez dvoma si-cer bili deležni, neupravičeno, če zaradi gornjega izjave ne bi objavili v celoti, ampak bi le o njej poročali, jo ob-javljamo v celoti, kljub temu, da smo jo dobili v roke dva dni pred izidom našega lista. To je kajpak njegovo ure-ditev postavilo na glavo in odpasti so morali nekateri članki, ki so bili že pripravljeni, med drugim tudi poročilo o Dr Krekovem obisku v Argentini. Ur.

turo ene stranke ne more biti. Bistven element srečnega razvoja družbe je svoboda. Bistven element srečnega razvoja države je svobodno sodelovanje državljanov. Tej svobodi se ob jubileju znova posvečamo.

Vzpostaviti vseh in popolnih demokratičnih svoboščin veljajo na prvem mestu in pred vsem prizadevanja in naporu svobodnih sinov in hčera slovenskega naroda. Sma- tramo, da je prizadevanje za vzpostavitev demokratičnih svoboščin, uvedba politične svobode v državne, samou- pravne, vse javne, vse družbene ustanove v matični do- movini poleg podpiranja naših narodnih manjšin v tujih državah, edina narodno politična naloga, pri kateri naj Slovenci v zdomstvu ljudstvu doma pomagamo z vsemi močmi.

Občudujemo vztrajnost in spretnost, požrtvovalnost in odločnost svobodoljubnih ljudi v domovini, ki so zad- nji dve desetletji v ognju narodnega mučenja in v ubi- jajočih omejitvah izključne vladavine ene stranke vztraj- no in spretno slabili in lomili verige tega novega suženj- stva ter uspešno prebijali vsaj nekaterim žarkom svobode možnosti vplivanja na javno življenje v domovini. Obču- dujemo te napore, z vso ljubeznijo jih skušamo podpirati in težko čakamo jutro svobode, ko bo naša vloga politič- ne emigracije končana in si bo svoboden narod sam urejal svoje državno življenje.

Ob zlateg jubileju naj povsod, kjer Slovenci prebi- vamo, doni zahvalna pesem za vse znane in neznane na- pore in uspehe, ki so pripomogli k osvobojenju pred 50 leti, in molitev za vse znane in neznane žrtve narodnost- ne borbe.

Ob zlateg jubileju počastimo vse, posebej tudi ti- ste, ki so padli na barikadah za slovensko svobodo med dvema vojskama, med okupacijo, v civilni vojni in revo- luciji ter končno v množičnih pokoljih in med nezasliša- nimi političnimi preganjanji, ki so jih zagrešili komuni- sti, da so na krvi in grobovih zgradili svoj režim in oblast.

KRONIKA

Pod vodstvom deželnega svetovavca g. Draga Štoke je dvaindvajsetčlanska delegacija slovenske narodne skup- nosti v Italiji uradno obiskala Ljubljano. 21. oktobra je to delegacijo sprejel predsednik vlade Stane Kavčič, ki je v odgovor raznim govornikom sprejel predlog, naj poveža- va med manjšino in matičnim narodom dobi konkretnjšo in trajnejšo obliko, ki bo omogočila tesnejše sodelovanje.

Predsednik vlade je takole razvijal svoje misli:

Českoslovaški dogodki so v nas potrdili prepričanje, da moramo še bolj radikalno nadaljevati po naši poti, in so obenem ponovno dokazali pravilnost našega stališča v letu 1948. Slovenija dobiva svoje mesto v okviru jugo- slovanske in evropske stvarnosti. Izhodišče vseh teh priza- devanj je skrb za nenehno izpopolnjevanje in utrjevanje nacionalne samobitnosti, težnja po skupnosti, ki naj vsa- kemu Slovincu omogoči čimbolj sproščen in popoln razvoj njegove lastne osebnosti. Vemo, da v tem še nismo

Slavo in čast izkazujemo vsem žrtvam, ne le tistim, ki so nam blizu ali po krvi in rodbini ali po mišljenju in posebnem opredeljenju, ampak vsem, brez razlike vsem, ki so dali svoje moči in življenja iz idealnega prepričanja, da so opravljali svojo nalogo v vzvišenem poslanstvu na- rodnega osvobojenja. Naj bi bil zlati jubilej tudi dan na- rodne sprave, združitve in ponovne posvetitve idealom, ki so nam skupni, skupni vsem, vsaj vsem demokratičnim Slovincem doma in v zdomstvu.

Mi vsi, ki smo seme izkrvavelega naroda, mislimo le eno: Kako bi vse svoje moči zastavili za obnovo svobo- de v domovini, kako bi vsemu slovenskemu narodu zgra- dili skupen dom v svobodni, demokratični Zedinjeni Slo- veniji.

Pred praznikom osvobojenja in narodne zastave, ob petdesetletnici, dne 29. oktobra 1968.

NARODNI ODBOR ZA SLOVENIJO

v zdomstvu

Dr Miha Krek,
predsednik

Dr Ljubo Sirc
tajnik

Miloš Stare,
tajnik

Odborniki:

Dr Jože Basaj, inž Ladislav Bevc, dr Tine Debeljak, Mar- ko Kranjc, dr inž Franjo Mačus, dr Ludovik Puš, Rudolf Smersu, Feliks Urankar, Alojzij Zupan.

DR KREK V ARGENTINI (Iz dopisa)

Kar zadeva tujce, je bila Dr Krekova tiskovna kon- ferenca s predstavniki argentinskega tiska dne 24. okt. vi- šek obenem s polaganjem venca pred spomenik grala San Martina. Časopisje je o tem poročalo in pribilo, da so nas komunisti pobijali. Štirje televizijski kanali so v nedeljo 27. okt. zvečer predvajali akt in ga v ponedeljek ponovili.

vsega dosegli, da ne moremo živeti od hejslovanstva, da prihajajo nove generacije, ki so jim bile prihranjene vojne grozote, a ki so tenko uglasene na demokratične pravice in svobodo z vsemi individualnostmi človeka, in ki se nič več ne zadovoljujejo s starimi vzori. Prizadevamo si, da postanejo Slovenci čedalje bolj moderna, odprta in svo- bodna družba. Povratek v kapitalizem ni več mogoč in vodi nas težnja k neprestani socializaciji naroda. Tu ne gre za socializacijo v smislu ideologije, ki vse druge iz- ključuje, ali v smislu stalinizma in diktature proletariata, s čemer smo se za vedno razšli. Socializacija pomeni za novo generacijo izboljšanje človeških odnosov v družbi in pomoč ljudem, ki živijo od dela.

Ob udeležbi preko 150 delegatov je občni zbor Na- rodnega sveta koroških Slovencev izbral novo vodstvo, v ka- terem so kot predsednik Dr. Reginald Vospernik (75 glasov proti 57 glasovom za listo dr Valentina Inzka), dr M. Dum- pelnik in dr J. Tischler kot podpredsednika, tajnik dr Zerzer.

IZJAVA SLOV. DEMOKRATSKE STRANKE

SLOVENSKA DEMOKRATSKA STRANKA, naslednica nekdanje narodno-napredne stranke, ene izmed najbolj tradicionalnih slovenskih političnih formacij, objavlja za 50-letnico osvoboditve Slovencev, nedvomno najpomembnejšega datuma naše novejšje zgodovine, izjavo, v kateri izraža svoje načelno stališče glede pravic in zahtev slovenskega naroda. Izjava se glasi:

"Slovenska demokratska stranka izjavlja, da ima slovenski narod nedotakljivo pravico do samoodločbe, ki naj ob zlomu komunistične diktature svobodno odloča z glasovanjem o obliki države. V okviru svobodne odločitve slovenskega naroda bo Slovenska demokratska stranka zastopala svojo pripadnost k državni povezanosti jugoslovanskih narodov, ker je prepričana, da so samobitnost, neodvisnost, narodni obdobje ter gospodarski in kulturni razvoj, kakor tudi integriteta slovenskega ozemlja in njegovih meja, najboljše zavarovani v okviru Jugoslavije, ki naj v bodoče temelji na popolni enakopravnosti in enaki soudeležbi vseh narodov v skupnem državnem vodstvu."

Osnovna zahteva SDS je vpostavitve politične svobode in demokratizacija Slovenije in vseh jugoslovanskih republik, ker le v svobodni ureditvi skupnosti jugoslovanskih narodov lahko slovenski narod išče rešitev za svojo bodočnost.

Bodočnost mora temeljiti na neoporečni enakopravnosti in jeziku in reševanju skupnih zadev in na politični, gospodarski in kulturni neodvisnosti ter socialni pravičnosti. Podlaga vsemu nadaljnjemu razvoju naj bo dejstvo obstoja Jugoslavije z vsemi mednarodnimi dogovori in njeno priznanje v svetu ter dosedanja teritorialna razdelitev.

Na tej podlagi je treba graditi in nadaljevati, da dosežemo pravice, ki nam pritečejo.

SDS je nasprotna delitvi Jugoslavije, ker bi bila delitev za Zedinjeno Slovenijo poguba. Kakor smo Slovenci leta 1918 dosegli v skupni državi Srbov, Hrvatov in Slovencev vse, kar je tedaj bilo mogoče doseči, tako bomo le v skupnosti z jugoslovanskimi narodi združili vse Slovence.

Dobro so nam znane težnje naših sosedov po našem ozemlju.

Naša dolžnost je, da varujemo, kar je našega, ter nepremišljeno ne izpostavljamo v nevarnost svoje domovine.

Pojem Združene Evrope je ideal. Kdaj ga bomo doživeli? In če se bo uresničil, ali ne bo to prehodna formacija z omejeno življenjsko dobo, med tem ko je ekspanzija naših neslovanskih sosedov tisočletno dejstvo. Trenotno zastane, da kasneje s podvojeno silo nadaljuje svoje uničevalno delo.

Ne pozabimo, koliko slovenske zemlje so nam za vedno odtujili in koliko slovenske krvi spojili s svojo.

Če slovenski narod v današnji Jugoslaviji ne uživa pravic, katere mu pripadajo, ni temu kriva Jugoslavija kot taka, temveč komunistično-centralistična vlada, ki se v prvi vrsti bori za svoj obstanek ter je v tem boju gluha za vse težnje in upravičene zahteve posameznih narodov. Boriti se moramo najprej proti obstoječemu diktatorskemu režimu in ne se z njim celo pogajati za doseg nekaterih namišljenih koristi. Od komunistične vlade ne Slovenci sami, ne jugoslovanska skupnost ne moremo pričakovati pozitivnih rešitev.

Ni čas, da se zgublamo v nepotrebnih podrobnostih, ki nas lahko le razvojujejo in o katerih naj se razpravlja in odloča na domačih tleh. Združiti se moramo na osnovnih točkah, pri najvažnejšem: pravica do samoodločbe, svobodne volitve, ki naj zagotovijo politično, gospodarsko in kulturno svobodo, socialno pravičnost in enakopravnost.

Na tej podlagi moramo skupno delovati za doseg našega cilja: osvoboditve domovine.

Slovenska demokratska stranka zaupa v zrelo preudarnost slovenskega naroda, da bo v trenutkih odločanja, po trezni presoji dejstev in ko bo prepričan, da so mu neizpodbitno zagotovljene politična, gospodarska in kulturna samostojnost, enakopravnost v vseh pogledih in socialna pravičnost, dal svoj glas za povezanost z jugoslovanskimi narodi.

SLOVENSKA DEMOKRATSKA STRANKA

KRONIKA

25. oktobra je vršilec dolžnosti predsednika jugoslovanske škofovske konference ljubljanski nadškof dr. J. Pogačnik obiskal patriarha Srbske pravoslavne cerkve g. Germana. Spremljal ga je beograjski nadškof dr. Bukatko. Govorili so o sodelovanju pri reševanju skupnih problemov.

Oglas

LJUBO SIRC:
TESI WSEN
IN SMISEL
190 STRANI

pravkar izšlo!

Knjigo je mogoče takoj naročiti pri založnici (PIKA PRINT LTD. 76 Graeme Road, ENFIELD, Middx, Gr. Britain) za ceno 13/9, v začetku decembra pa bodo na razpolago v Ameriki in v knjigarnah v Trstu in Celovcu. Podrobnosti slede.

OB PETDESETLETNICI PRVE SLOVENSKE VLADE

Po dolgih stoletjih politične podrejenosti so si Slovenci 29. oktobra 1918 ustanovili svojo narodno vlado in državno oblast. Toda kmalu so mirovne pogodbe preprečile uresničenje Zedinjene Slovenije; tretjina strnjeno naseljenega slovenskega ozemlja je bila odrezana od ostale Slovenije.

Prva slovenska vlada in njena oblast tudi nista trajali dolgo. Po nepripravljeni združitvi s Kraljevino Srbijo dne 1. decembra 1918 - v odsotnosti dr. Antona Korošca, predsednika Narodnega Veča Slovencev, Hrvatov in Srbov na ozemlju bivše habsburške monarhije - Vidovdanska ustava iz leta 1921 novi večnarodni "Kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev" ni dala niti omejene narodnostno-samoupravne strukture, kaj šele da bi jo organizirala na pogodbeni zvezni osnovi.

PRVA JUGOSLAVIJA

Poslej so si Slovenci v novi državi naknadno poskušali priboriti mero narodno-politične avtonomije. Tudi v tem ni so uspeli, ker so prevladujoči Srbi ostali odločno nasprotni vsaki obliki narodnostne decentralizacije, nesrbski narodi pa niso našli učinkovitih oblik skupnega političnega nastopanja.

Vkljub tem osnovnim neuspehom so si Slovenci v prvem desetletju nove države utrdili kulturne osnove svoje narodnosti ter demokratično organizacijo svojega družbenega življenja. Ob široki udeležbi ljudstva se je v Sloveniji razvil in okrepil pluralistični organizem kulturnih, gospodarskih in političnih organizacij, ustanov in tiska. Svobodno za družništvo se je razširilo in razčlenilo na vsa področja. A brez lastne oblasti se Slovenija ni mogla gospodarsko razviti in družbeno utrditi.

Drugo desetletje prve Jugoslavije je bilo slabše od prvega. Namesto da bi akutno zaostreni srbsko-hrvaški spor po beograjskem umoru hrvaških voditeljev leta 1928 bil vsaj omiljen z naknadno zvezno reorganizacijo skupne države, je kralj Aleksander, opirajoč se na srbsko vodstvo državne vojske, vpeljal 6. januarja 1929 dvorsko diktaturo, razpustil politične stranke, pa tudi prosvetne in telesno-vzgojne organizacije, ter je temu nasilnemu režimu postavil za cilj neuresničljivo raznaroditev obstoječih narodov v prid neke namišljene jugoslovanske nacije simbolizirane s preimenovanjem dotedanje države "Srbov, Hrvatov in Slovencev" v "Jugoslavijo". Šestojanuarska diktatura je zato izzvala množični odpor Hrvatov in Slovencev ter je narodno-politično zrevolucionirala njih mlade rodove.

Po nasilni smrti kralja Aleksandra oktobra 1934 se je ponudila nova priložnost za ponovno afirmacijo narodov, za obnovitev demokracije in za zvezno preureditev skupne države. Namesto tega je prišlo le do polovičarskega omiljenja jugoslovanskega unitarizma in dvorskega političnega sistema. Ker je osnovno vprašanje večnarodnega političnega sožitja ostalo nerešeno, so se tudi gospodarski, socialni in mednarodni problemi Jugoslavije bolj in bolj ostrili in to prav v času, ko so se nad Evropo naglo zbirali oblaki nove svetovne vojne. Pozna in le provizorična ustanovitev bano vine Hrvatske leta 1939 ni zadovoljila ne Hrvatov ne Srbov, Slovence pa je pustila ob strani. Nekaj mesecev po smrti dr. Korošca decembra 1940 je bilo prve Jugoslavije konec.

DRUGA JUGOSLAVIJA

Slovenska tragedija v drugi svetovni vojni ne potrebuje ponovnega opisovanja. Čas pa je, da tisti, ki so v Sloveniji iz vojne izšli zmagoviti, oz. tisti, ki sedaj za njimi zavzemajo vodilne položaje, prenehajo nepošteno priti vse medvojne slovenske grehe in napake svojim premaganim slovenskim nasprotnikom. Saj se vsa, tudi najbolj različna, pričevanja iz medvojne dobe strinjajo v tem, da so povojni oblastniki med vojno sami povzročili množični slovenski odpor in upor proti svojim takratnim stalinističnim ciljem in metodam. Poleg tega pa novi oblastniki vključ za Slove nijo bistveno ugodnejšim terenskim in mednarodnim okoliščinam (v primeri z onimi po prvi svetovni vojni) ob koncu vojne niso uresničili zedinjene Slovenije ne zajamčili slovenske državne suverenosti. Uvedli pa so diktaturo, ki je bila hujša od šesto-januarske, ker je bila totalitarna.

Tako torej zgodovina kot sedanjost Slovincem narekuje čustveno in besedno iztrevljanje, rehabilitacijo vseh žrtev medvojne in povojne nasilja ter resno narodno spravo kot prve pogoje za uspešnejšo borbo v doseg neizpolnjenih slovenskih narodno-političnih ciljev. Petdesetletnica započete, a nedovršene slovenske narodne suverenosti je obenem zgodovinski opomin in izredna priložnost za potrebno konsolidacijo slovenskega naroda.

Petdesetletnica prve slovenske narodne vlade pada v čas, ko so razmere v povojni slovenski republiki že znatno ugodnejše. V gospodarskih, poklicnih in kulturnih organizacijah - v kolikor le-te smejo obstojati in delovati - se je

uveljavila mera samoupravljanja in notranje demokratičnosti. V slovenskem tisku - kolikor je dovoljenega - je opaziti večjo informativnost in različnost mnenj. Cerkveno življenje ima večjo prostost, kot jo je imelo v prejšnjih letih po vojni. Slovenske meje so odprte navzven in navznoter.

Še vedno pa je javno razpravljanje in merodajno odločanje o osnovnih političnih vprašanih slovenskega naroda in družbe - v kolikor je to sploh v pristojnosti Slovenije - pridržano Zvezi komunistov kot edini samostojni politični organizaciji, ki pa niti sama ni neodvisna od Beograda niti demokratizirana, in imajo zato preostali stalinistični elementi v slovenski partiji še vedno moč zaviranja in celo zanikanja potrebnega slovenskega razvoja.

"Federalna" vlada v Beogradu si po svoji ustavi in zakonih še vedno pridržuje toliko centralistične oblasti in finančnih sredstev, da ostaja Sloveniji le malo samostojnih pristojnosti in gospodarske moči. V ljubljanskem časopisju pa tudi še vedno beremo, kako si "federacija" dejansko lasti celo pristojnosti, ki daleč presegajo ustavni okvir.

Tesno omejena pristojnost in sredstva slovenske republike ter pomanjkanje svobodnega političnega razpravljanja in demokratičnega odločanja sta dva osnovna ostanka poveljnega stalinističnega totalitarizma in jugo-centralizma, ki še danes bistveno omejujeta slovensko samoodločanje in napredek. Kako slabe in daljnosežne so raznovrstne posledice tega, še vedno osnovno nesuverenega in nedemokratičnega značaja republike Slovenije, je moč sklepati iz najno večjih ugotovitev strokovnjakov pri Združenju slovenskih poslovnih bank, da ima slovenska industrija 43.3 % odpisanih (t. j. tehnološko docela zastarelih) osnovnih sredstev, leta 1970 pa jih bo imela kar 54.6%, in da je tehnična opremljenost na delavca v Sloveniji že za 15 odstotkov pod jugoslovanskim povprečjem. Ti porazni pokazatelji pričajo, kako jugo-težni centralizem "federacije" Slovenijo izrablja, domači politični monopolizem partije pa jo zanemarlja.

MINIMALNI SLOVENSKI PROGRAM

Zato bo razvoj k slovenski suverenosti in politični demokratizaciji treba mnogo bolj odločno pospešiti. Slovenska republiška skupščina in vlada bi poleg ukrepov za rehabilitacijo žrtev in narodno spravo predvsem morali uzakoniti in dejansko omogočiti tudi svobodo političnega razpravljanja prek tiska in drugih javnih občil. Bližnji kongres Zveze komunistov Slovenije bi moral z vodilnih položajev v partiji odstraniti stalinistične ostanke. Da se pospeši nujno potreben politični preporod slovenskega naroda, bi poleg demokratizacije slovenske partije morali omogočiti tudi ne odvisno organizacijo nepartijskih Slovencev. S temi osnovnimi spremembami bi bili položeni temelji za vseslovensko sodelovanje v borbi za suverenost Slovenije in konstruktivno tekmovanje za njen demokratični družbeni napredek. Slovenski predstavniki bi tudi morali pripraviti, objaviti in politično uveljavljati izčrpen osnutek za dosledno zvezno preosnovo Jugoslavije, ki bi paritetno sestavljenim zveznim organom dala samo take pristojnosti, ki bi bile v pogodbeno ugotovljeno skupno korist vseh republik. Dosedaj izvedene in predlagane ustavne spremembe niso konfederativnega značaja ne po postopku ne po vsebini.

Sovjeti so zasedli Češkoslovaško, ker sta se češka in slovaška komunistična partija v interesu svojih narodov bili odločili, da predložita zvezno preureditev češko-slovaških odnosov in razvoj njih socialističnega gospodarstva kritičnemu razmišljanju, svobodnemu razpravljanju in demokratičnemu odločanju enakopravnih Čehov in Slovakov. Sedaj je na Jugoslaviji, ki je izven območja sovjetskega nasilja, da svetu pokaže, ali sta zvezno sožitje narodov in socialistično gospodarstvo zmožna zadovoljiti potrebe in težnje svobodnih ljudi in suverenih narodov. To je edina humana in veljavna preizkušnja vrednosti družbenih sistemov. Vse drugo je vsiljevanje, ki rodi odpor, in nasilje, ki izživlja upor.

To je minimalni slovenski program ob petdesetletnici ustanovitve prve suverene slovenske vlade in oblasti. Da Sloveniji o njem govorijo Slovenci v svetu, je zato, ker v republiki Sloveniji o teh osnovnih rečeh še vedno ni mogoče svobodno razpravljati, kaj šele jih svobodno uveljavljati. Ko bo Slovenija dosegla svobodo političnega razpravljanja ter svojo državno suverenost, ne bo več potrebno, da bi o ključnih problemih slovenstva Slovincem v Sloveniji govorili Slovenci v svetu.

To so pogledi na sedanje razvojne potrebe in možnosti Slovenije v luči spoznanj o petdesetih letih njene politične zgodovine. V njih oblikovanju sem bil deležen vzpodbude, kritike, nasvetov in soglasja številnih slovenskih univerzitetnih profesorjev in pisateljev v svobodnem svetu. Vabim tudi vse druge slovenske znanstvene in kulturne delavce, da se o teh pogledih izrazijo oz. se jim pridružijo in tako moralno podprejo odločenost Slovencev v njihovi sedanjí borbi za slovensko državno suverenost in družbeno demokracijo.

CIRIL A. ŽEBOT

Washington, D.C. 20. oktobra 1968.

Avtor zbirke SLOVENIJA VČERAJ, DANES IN JUTRI

(Broširane natise gornjega sestavka je moč dobiti v knjigarnah v Celovcu, Gorici in Trstu.)

PO 25 LETIH POKOLJEV

Delegati krajevnih odborov Društev slovenskih protikomunističnih borcev TABOR, zbrani na 12. letnem občnem zboru Zveze DSPB TABOR v Milwaukee, Wisconsin, USA, dne 31. avgusta, 1968,

sprejemamo

ob spominu na padle soborce iz Grčaric in Turjaka, ki so pred 25 leti položili svoja življenja na oltar svobode, sledečo

RESOLUCIJO:

1) Največja tragika borcev z Grčaric in Turjaka, je v dejstvu, da so umirali ločeno, vsled umetno zgrajenih svetovnonazorskih pregrad, ki so ločevale slovenski narod in njegovo mladino v času med obema vojnoma. Bili pa so združeni v smrti.

2) Komunistično sodstvo na Grčaricah in Turjaku je pokazalo, da ne dela nobene razlike med borci ene in druge skupine. Tako smatramo tudi mi, da je nadaljevanje ideološkega boja proti komunizmu doma in po svetu možno samo v enotnem nastopu vseh borcev, ki niso in ne bodo vezani na kakršnokoli strankarsko disciplino.

I.

ZDSPB TABOR zato združuje vse nekdanje in sedanje protikomunistične borce iz vrst

- a) slovenskih četnikov prve in druge ilegale,
- b) pripadnikov edinic in postojank Vaške straže,
- c) Slovenskega domobranstva,
- d) Slovencev, ki so se kjerkoli in v kakršnihkoli enotah borili proti komunizmu.

Pravico do polnopravnega članstva v organizaciji pa imajo tudi vsi tisti Slovenci, ki so

- a) sodelovali ali se bojujejo v ideološkem boju proti komunizmu,
- b) bili v času revolucije premladi za aktivno sodelovanje v oboroženih edinicah,
- c) sinovi ali bratje padlih ali še živih borcev,
- d) kot ameriški vojaki veterani korejske ali vietnamske vojne.

Občni zbor s ponosom ugotavlja, da je večina članov organizacije iz vrst Slovenskega domobranstva, kar je v skladu z zgodovinskim dejstvom, da je večina teže boja proti komunizmu v Sloveniji bila na ramenih Slovenskega domobranstva, ki je v tem boju doprineslo tudi največje žrtve.

II.

Občni zbor nadalje potrjuje, da so namenil organizacije:

- 1) skrb za invalide, bolnike in starše padlih borcev, ki so pomoči potrebni,
- 2) zbiranje zgodovinskega materiala o revoluciji v Sloveniji,
- 3) nadaljevanje ideološkega boja proti komunizmu.

Točki 1) in 2) tega programa sta predvsem internega značaja in slovenska javnost je ta del našega programa podpiranja invalidov in sirot podprla z velikim razumevanjem, za kar ji izrekamo javno zahvalo.

S točko 3) svojega programa, pa se organizacija dejansko vključuje v življenje slovenske politične emigracije.

Pri tem ugotavljajo delegati sledeče:

1) Slovenska politična emigracija je po skoraj 25 letih še vedno brez enotnega vodstva in enotnega programa;

2) Resolucija, sprejeta na 10. občnem zboru ZDSPB TABOR, v Torontu, leta 1966, ki je pozivala na odpravo razlik med posameznimi političnimi skupinami slovenske politične emigracije, je sicer vzbudila široko zanimanje in razpravo, ostala pa je v glavnem neizpolnjena;

3) Potreba po takem zblizanju pa je danes bolj aktualna kot kdajkoli prej, zato občni zbor ponavlja svoj poziv z 10. občnega zbora v Torontu leta 1966;

4) Zveza DSPB TABOR bo po svojih močeh nadaljevala s prizadevanji za tako zblizanje in bo podprla vsako predstavnisko telo, ki bi bilo sestavljeno na osnovi tega zblizanja.

III.

Občni zbor ugotavlja, da je v smislu točke 3) programa organizacije, nujno posvetiti čimveč pažnje razvoju v domovini, ker je njena svoboda in svoboda slovenskega naroda slej ko prej najvišji smoter in želja organizacije.

ZDSPB TABOR pri tem ugotavlja:

1) da je v domovini sprožen proces liberalizacije političnega življenja ter da tega procesa vsled splošnih teženj prebivavstva in gospodarske zmede, ne bo več mogoče ustaviti.

2) V tem procesu tudi leži - v danih okoliščinah - najrealnejše upanje, da bo sedanji režim slednjič zrušen in da bo vzpostavljena resnična politična svoboda, z vsemi državljskimi svoboščinami.

ZDSPB TABOR odklanja vsako diverzantsko delovanje ali nasilno, neodgovorno poseganje v ta razvoj v domovini, bo pa organizacija:

- 1) budno spremljala sedanji in bodoči razvoj v domovini,
- 2) tolmačila ta razvoj domači in tuji javnosti;
- 3) iskala pota in načine, da Slovincem doma in po svetu pove resnico o revoluciji v domovini, v letih 41 - 45.
- 4) VZTRAJALA NA ODLOČNEM IN BREZKOMPROMISNEM STALIŠČU DO TISTIH POSAMEZNIKOV, KI NOSIJO KRIVDO ZA ZLOČINE IZVRŠENE V TEJ REVOLUCIJI IN ZLASTI ZA ZVERINSKI POKOLJ SLOVENSKEGA DOMOBRANSTVA V LETU 1945.

IV.

ZDSPB TABOR ne misli živeti le na lavorikah padlih in ne le v preteklosti, temveč se hoče s sodobnimi metodami boriti proti komunizmu za svobodo slovenskega naroda.

Organizacija podpira težnje slovenskega naroda po svobodi, odklanja pa vsako spravo ali sodelovanje s komunističnimi zločinci.

Priznanje zločinov in svobode slovenskemu narodu so naše minimalne zahteve.

V.

Občni zbor ZDSPB TABOR iskreno pozdravlja vse Slovence, ki jih bo ta resolucija dosegla in jih prosi da po svojih močeh podpro prizadevanja te organizacije.

Ob 25-letnici Grčaric in Turjaka, Milwaukee, Wisconsin, USA, 31. avgusta 1968.

Občni zbor Zveze DSPB TABOR

'FAKTOR DOGOVORA'

Ustavno sodišče Slovenije je poslalo republiški skupščini pismo s predlogom, naj ukrene vse potrebno, da bi državni sekretariat za zunanje zadeve uveljavil ustavna določila o enakopravnosti jezikov jugoslovanskih narodov. Medtem ko so drugi zvezni organi že podvzeli mere, da to enakopravnost zagotovijo, omenjeni sekretariat ni storil še ničesar. Pismo poudarja, da živi zunaj republike Slovenije več kot 650.000 Slovencev - dejansko tretjina vseh Slovencev - in da jim je le v malokaterem jugoslovanskem zastopstvu omogočeno sporazumevanje v materinščini. Čeprav so države, v katerih so slovenski izseljenci v večini, je le malo uslužbencev diplomatskih in konzularnih zastopstev, ki govorijo slovenski. Ustavno sodišče poudarja, da je to v nasprotju z določili 2. paragrafa 131. člena zvezne ustave.

Ustavno sodišče nadalje pripominja, da slovenski jezik še vedno ni dosledno upoštevan pri sklepanju in ratificiranju mednarodnih pogodb. Prav tako tudi priloga Uradnega lista SFRJ, "Mednarodni ugovori i drugi sporazumi", izhaja samo v srbohrvaščini.

Ustavne spremembe, ki so v pripravi, bodo dale zboru narodov zvezne skupščine - vsaj na papirju - vlogo "neposrednega varuha enakopravnosti narodov in narodnosti" Jugoslavije. Sestavljen bo iz delegacij republik in avtonomnih pokrajin in bo "usklajeval različne interese republik in avtonomnih pokrajin". Zbor bo postal formalno "faktor dogovarjanja" med njimi. Ljubljansko DELO pravi, da te ustavne spremembe temeljijo na ustavnem načelu, da je Jugoslavija "zvezna država prostovoljno združenih in enako pravnih narodov". Kot je dejal Vladimir Krivic, na federacijo je treba gledati kot na organ za izvajanje skupne volje narodov in narodnosti vseh republik, konstituiranih v jugoslovanski federaciji, in ne kot na organ "nad njimi".

KULTURA IN OMIKA

FLAVTA Z DVEMA LUKNJAMA

V Ženevi se je vršilo zasedanje izvršnega odbora PEN, katerega so se skupaj z delegacijami 34 nacionalnih centrov udeležili tudi predstavniki centrov Beograda, Zagreba in Ljubljane. Uradna delegacija slovenskega centra sta bila Mira Mihelič in Matej Bor. Iz Češkoslovaške so prišli samo opazovalci, čemur se ni čuditi, ker se je za sedanje vršilo na temo svobode in je bilo jasno, da bodo med ostalimi stvarmi debatirali tudi o poslednjih dogodkih na Češkem.

Na zasedanje ni prišla sovjetska delegacija, ki je bila na blejskem kongresu navzoča kot opazovalka. Tudi temu se ni čuditi, ker je medtem PEN obsodil nove procese pisateljev v Sovjetski zvezi. Pisateljski center PEN za Vzhodno Nemčijo je dal vedeti, da njegovih zastopnikov ne bo v Švico zaradi "nesramnega vmešavanja PEN ob češkoslovaških dogodkih". Poljakov tudi ni bilo, a ni bilo jasno zakaj. Pač pa so bili prisotni Bolgari in Madžari, ki so seveda na odru branili službeno politiko svojih vlad, privatno pa so, če je verjeti dopisniku ljubljanskega DELA Bogdanu Pogačniku, širili vic, da se je zgodilo prvič, da je "okupirana država okupirala drugo državo". Oboji so zagrozili z izstopom, če bi bila sprejeta dokaj krepka resolucija britanskega PENa o Češkoslovaški, tako da se je izvršni odbor odločil za milejšo in kompromisno belgijsko resolucijo, ki izraža samo željo po "normalizaciji" razmer.

Pogačnik piše o zastopnikih iz zapadnih dežel, da so bili v marsičem kot flavta z dvema luknjama. Po eni strani so piskali zgodbo o zahodni svobodi in se obnašali do tako imenovanega Vzhoda podcenjevalno; po drugi strani pa so se sami kompromisno strinjali s "sporazumno delitvijo sveta". Vsi skupaj pa so se hitro zedinili glede ostre obrambe nasilja zoper študente in intelektualce v Mehiki...

Tako Pogačnik. Če se prav spomnim, Mihajlov še vedno sedi v ušvih Titovih zaporih. To seveda "ni isto"...

SLAVISTI: Z zamudo poročam o 6. slavističnem kongresu v Pragi teden dni pred okupacijo. Udeležilo se ga je 1900 delegatov in na njem so prebrali 250 krajših in daljših razprav. Prispevek slovenskih slavistov je bil objavljen v "Slavistični reviji", ki je posvetila kongresnemu materialu nekaj nad šesto strani. Na kongresu so se delegati iz Bolgarije zaganjali v referate jugoslovanskih delegatov iz Makedonije in v skladu s sedanjo politično linijo svoje vlade zanikali obstoj makedonskega jezika, književnosti in naroda ter trdili, da so Makedonci v resnici Bolgari. Za ta kongres je izdal naš Münchenski rojak založnik dr. dr. Trofenik tudi prispevke zahodnonem-

skih slavistov pod naslovom Slavistične študije za 6. mednarodni kongres slavistov v Pragi 1. 1968. Prispevki, ki so v nemščini, obsegajo 639 strani.

TELEVIZIJA: 11. oktobra 1958 se je vršila prva poskusna oddaja slovenske televizije in ta datum štejejo za rojstni dan televizijskih programov v Sloveniji. Konec 1. 1958 je bilo na Slovenskem 289 sprejemnikov, konec leta 1962 pa jih je bilo že več kot 22.000. Danes pride en sprejemnik na deset Slovencev.

"POP": Na veliki turneji po Jugoslaviji so se koprski "Kameleoni" ustavili avgusta tudi v Celju, kjer so v veliki dvorani Narodnega doma priredili lasten "koncert". Po odhodu je dvorana bila v razvalinah. Ta "glasbena" skupina si je namreč na odru trgala srajce in jih kurila. Med "koncertom" so njeni člani pili pivo, razbijali po instrumentih in kadili. Idilo na odru so dopolnjevale steklenice, odprte konzerve rib in pastete. Sedaj so v domu prepovedali plesanje, poročajo pa tudi, da so "Kameleoni" razpadli in da se med seboj tožarijo.

OBLETNICA: Prekmurski (ali kot sedaj pravijo "pomurski") pisatelj Miško Kranjec je pred kratkim praznoval šestdesetletnico. Za ta jubilej mu je Pomurska založba izdala novo delo "Svetlikanje jutra".

KNJIŽNI TRG: Politična knjižnica pri reviji KOMUNIST je izdala knjižico "Socialistične sile, religija, cerkev", ki vsebuje dokument izvršnega komiteta in predsedstva slovenske Zveze komunistov o aktivnosti cerkve v "naši družbi", razpravo Staneta Kavčiča o spremembah v rimokatoliški cerkvi, zlasti s stališča nekaterih sklepov Koncila, in razpravo Leva Modica o religiji in cerkvi v Sloveniji, posebno o "nekaterih" tendencah v cerkvi glede dialoga - pa tudi proti njemu. Knjižica vsebuje 137 strani.

MLADINSKA KNJIGA je pred kratkim izdala "Zgodovino", peto knjigo Sodobne ilustrirane enciklopedije. Prve štiri so Narava, Zdravje in bogastvo, Umetnost in Znanost, izidejo pa še Geografija, Tehnika in Jezik in komunikacije. Naročniška cena zbirke je 720 din, posamezne knjige stanejo 120 din. MLADINSKA KNJIGA izdaja tudi zbirko kratkih povesti za otroke pod naslovom "Moja knjižnica". V dveh letnikih je izšlo 72 knjig. V zbirki Globus je izšla že 50. knjiga in to "Iz mojega nahrbtnika" po kojnega Janka Mlakarja. Letos in naslednje leto upajo izdati še štiri knjige. V sodelovanju s Time-Life International pripravlja založba novo zbirko "Svet in čas" v treh serijah: narava, znanost in kulturna zgodovina. Lepo napreduje tudi izdaja knjig v zbirki "Naša beseda". Za oktober je bilo napovedanih pet knjig - dela Tavčarja, Aškerca in Gradnika. Poleg tega izhaja še zbirka "Sinji ga leb", ki je namenjena šolarjem, v kateri izide vsako leto osem del. Ista založba izdaja tudi Ilustrirano enciklopedijo živali v sedmih knjigah. Naročniška cena te zbirke je 700 din.

SPECTATOR

Tito je napravil turnejo po vzhodni Srbiji in v raznih krajih kritiziral sedanje napade članic Varšavskega sporazuma na Jugoslavijo zaradi njenega stališča napram okupaciji Češkoslovaške. V svojem govoru v Leskovcu 20. oktobra je dejal, da vodstva v teh deželah lažno prikazujejo dogodke v Jugoslaviji in trde, da je Jugoslavija doživela s svojim samoupravljanjem polom, da jugoslovanski sistem ni dober, da ljudje v Jugoslaviji beračijo po cestah in da hodi-jo otroci bosi. Medtem pa njihovi državljani prihajajo v Jugoslavijo nakupovat stvari, ki jih doma ne morejo kupiti. Trdijo tudi, da je Jugoslavija tako zadolžena na Zahodu, da se je praktično že prodala. Dvajset milijonov tujih turistov, ki so šli letos skozi Jugoslavijo, lahko pove, da so to same laži, je rekel Tito.

Seveda pa ne gre pri vsem tem za nikak nespোরазum, je dodal Tito. Tem deželam ni vseč naš samoupravni socialistični sistem in naša socialistična demokracija. To so glavne stvari, ki stoje med Jugoslavijo in temi socialističnimi deželami. Tem deželam tudi ni bil vseč demokratični razvoj na Češkoslovaškem. Pri tem se je Tito dotaknil nezaposlenosti v Jugoslaviji in obljubil, da bodo z gradnjo "infrastrukture" lahko zaposlili na desettisoče delavcev. Govoril je o težkem položaju, v katerem se je znašla Jugoslavija po 1.1948, ko je bila izključena iz Kominforma, ko je morala iskati pomoči na Zahodu, kjer je dobila posojilo pod izredno težkimi pogoji in z velikimi obrestmi. Obljubiti je tudi morala, da bo plačala vse dolgove predvojne Jugoslavije, kar je tudi storila do 1.1960.

Potem se je Tito lotil zadnjih bolgarskih napadov na Jugoslavijo in bolgarskih trditev, da je bolgarska vojska osvojila nekaj krajev v Srbiji. Povedal je kako se je proti koncu vojne dogovoril s predstavniki bolgarske partije, da bodo bolgarske enote lahko sodelovale v bojih z jugoslovanskimi enotami. V tej zvezi je citiral pismo CK KP Bolgarije, v katerem so bolgarski komunisti priznali krivdo bolgarskega naroda napram jugoslovanskim narodom, posebno Srbom in Makedoncem, s tem da so dovolili, da je bilo bolgarsko ozemlje bojišče nemških zaslužnjevalcev in bolgarska vojska Hitlerjevi Zandarji na Balkanu. Kljub vsemu pa smo pripravljeni ponuditi našo roko Bolgarom, je dejal Tito. Sodelovanje z Bolgarijo bi moralo biti temeljni kamen stabilnosti na Balkanu. Glede izjave, ki jo je nedavno dal neki vodilni bolgarski voditelj, da so vse socialistične dežele pripravljene pomagati, ako je socializem v neki deželi v nevarnosti, pa je Tito dejal, da je nesprejemljiva. Vsi, ki bodo prišli nam na "pomoč", bodo sprejeti zelo ostro, je pri bil. Socializem v Jugoslaviji ni v nevarnosti in Jugoslavija ga lahko sama brani, če je treba.

Ameriški predsednik Johnson je 14. oktobra sprejel ameriškega veleposlanika v Jugoslaviji, nakar je bilo objavljeno naslednje sporočilo: "Predsednik je omenil našo tradicionalno pomoč Jugoslaviji ter izrazil občudovanje do jugoslovanskega ljudstva in njegove svobodoljubnosti. Jasno je dal vedeti, da se nenehno zanima za neodvisnost, suverenost ter gospodarski razvoj Jugoslavije."

4. oktobra je Johnson sprejel podpredsednika zveznega izvršnega sveta Kira Gligorova in z njim razgovarjal o mednarodnem položaju ter odnosih med ZDA in Jugoslavijo. Gligorov je obiskal tudi McNamara, predsednika mednarodne banke za obnovo in razvoj, ter se z njim pogovarjal o posojilu za gradnjo cest v Jugoslaviji ter za modernizacijo jugoslovanske industrije. Obiskal je tudi predsednika mednarodnega monetarnega sklada Schweitzerja. Medtem pa se je zvezni sekretar za finance Jan-ko Smole razgovarjal z ameriškim državnim sekretarjem za finance Fowlerjem o gospodarskem sodelovanju med obema državama.

17. oktobra je prišel na uradni obisk v Jugoslavijo ameriški državni podsekretar Nicholas de B. Katzenbach, ki ga je naslednji dan sprejel Tito. Med pogovorom "sta izmenjala mnenja o bilateralnih odnosih in o mednarodnih vprašanjih, ki zanimajo obe državi". Zapadni komentatorji so ob tej priliki pripomnili, da so Jugoslovani zelo veseli ameriške pozornosti in da je Katzenbach v svojih razgovorih v Beogradu povedal, da so ZDA pripravljene prodati Jugoslaviji orožje, ako bi ga potrebovala.

BOLGARSKE ASPIRACIJE

Bolgarska telegrafska agencija je 28. septembra objavila dolgo uradno sporočilo, v katerem je obsojala kampanjo, ki da jo Jugoslavija vodi proti Bolgariji. Višek naj bi ta kampanja dosegla z govorom predsednika zveznega izvršnega sveta Mike Špiljaka v skupščini 24. septembra, ki je dolžil Bolgarijo, da steguje prste po Makedoniji. BTA je izjavila, da "socialistična Bolgarija ni imela in nima ozemeljskih pretenzij do katerekoli druge države" in da si bo še nadalje prizadevala za izboljšanje odnosov med balkanskimi državami.

Kot odgovor je Tanjug 5. oktobra objavil celotno besedilo diplomatske note, ki jo je namestnik državnega sekretarja za zunanje zadeve Miša Pavičević 22. februarja letos sporočil bolgarskemu veleposlaniku v Beogradu. Ta nota ugotavlja, da je "na žalost v zadnjem času prišlo v LR Bolgariji do pojavov, ki niso v skladu z razvojem prijateljskih odnosov med obema deželama." Potem navaja članke v bolgarskih časopisih, ki so štel Makedonijo in del vzhodne Srbije za bolgarsko ozemlje, kar "si ni mogoče razložiti drugače, kakor da ponovno oživljajo ozemeljske aspiracije po integralnih predelih SFRJ". Prav tako izraža nezadovoljstvo z govori bolgarskih voditeljev, ki so made-donsko ilindensko vstajo proglasili za bolgarsko.

Jugoslovanska nota opozarja, da zanimanje vlade SFRJ za makedonsko manjšino v Bolgariji ni mogoče razlagati kot teritorialne pretenzije proti Bolgariji. Medtem ko Jugoslavija priznava bolgarsko narodno manjšino in ji zago-

ta vlja vse pravice po ustavi SFRJ, Bolgarija ne priznava makedonske narodne manjšine. Manjšine bi morale biti

"most razumevanja in sodelovanja, ne pa vir nesoglasij med dvema sosednjima deželama".

MIROLJUBNA POLITIKA "1984"

Tudi albanska vlada je 21. septembra poslala Bolgariji noto, v kateri obtožuje Bolgarijo, da je neprestano slabša la odnose, odkar je pregnala albanskega veleposlanika. Albanska vlada se je pritoževala, da velike koncentracije sovjetskih čet v Bolgariji ogrožajo mir na Balkanu in predstavljajo nevarnost za teritorialno nedotakljivost in neodvisnost Albanije.

Bertrand Russell, Jean-Paul Sartre, Vladimir Dedijer in Laurent Schwartz, ki so vsi zelo delavni pri komiteju za pomoč Vietnamu, so 9. oktobra poslali pismo londonskemu TIMES-u, v katerem opozarjajo na to noto in na dejstvo, da bi sovjetske čete lahko dosegle Albanijo le preko jugoslovanskega ozemlja. Opozarjali so tudi na obiske Živkova v Moskvi in poveljnika Varšavskega pakta Jakubovskega v Sofiji ter na izjavo, da Sovjetska zveza in Bolgarija pripravljata načrte "za obrambo socializma v tem delu sveta". Napadi na Jugoslavijo v bolgarskem tisku se množe in namestnik bolgarskega obrambnega ministra je izjavil, da bolgarska vojska "danes" gasi požar kontrarevolucije v Češkoslovaški, "jutri" pa ga bo gasila kje drugje, če bo potrebno.

Štirje pisci so nato izrazili skrb zaradi poostrene delitve sveta na ameriško in sovjetsko interesno sfero in zaradi domnenka, da bosta podpirali zločine druga druge v teh interesnih sferah. Kot štirje, ki so zvesti socializmu in ki so se borili proti zločinom imperializma ZDA v Vietnamu, pisci pozivajo socialiste in komuniste, naj obsodijo nevarnost za socializem, ki jo predstavljajo bismarska dejanja sovjetskih voditeljev.

Bolgarski veleposlanik v Londonu je odgovoril v dolgem pismu, da se Bolgarija zavzema za mir na Balkanu, da nima nikakršnih napadalnih namenov in da mnogi turisti lahko potrdijo, da v Bolgariji ni sovjetskih čet. Lord Russell je zelo na kratko odgovoril, da je vesel bolgarske izjave, da nima napadalnih namenov. Sovjetski voditelji mu pred tedni niso hoteli obljubiti, da ne bodo napadli Češkoslovaške. Kar se pa tiče miroljubne politike, se Russellu dober mesec po okupaciji Češkoslovaške in deset let po Orwellovi "1984" ni zdelo vredna komentarja.

Državni sekretar za zunanje zadeve Marko Nikezić je govoril pred generalno skupščino Združenih Narodov o modernih teorijah mednarodnih odnosov. Celo manjšim državam, ki niso članice zvez, dopovedujejo, da brez tega ali onega bloka ne bi mogle obstajati, medtem ko v samih blokih prevlada najmočnejšega zamenjuje zavezniške odnose, je rekel Nikezić. Tisto, kar je doslej lahko bilo prikrit motiv, dandanes odkrito predlagajo kot doktrino, po kateri lahko vodilna država, ko brani tako imenovan višji interes kakega bloka, lahko enostransko intervenira v svoji "coni", z namenom, da vzpostavi stanje, kakršno ji ustreza, včevši notranji razvoj držav - članic. To so v resnici teorije o pogojni suverenosti, je zatrdil Nikezić. Neodvisnost, kar prav tako pomeni tudi pravico do lastne poti v gospodarskem in družbenem razvoju, so jugoslovanski narodi drago plačali in zato ne morejo nikomur priznati pravice, da odloča o njih ali da se pod kakršnimkoli izgovorom vmešava v njihove notranje zadeve. Nismo niti pristasi avtarkije v gospodarstvu niti izolacije v političnih in družbenih odnosih, je rekel Nikezić. Jugoslovanske meje so od prte vsem, brez diskriminacije. Ne mislimo, da je mogoče napredovati, ne da bi izkoristili izkušnje drugih narodov v gospodarstvu, bogastvo njihove kulture in izvirnosti njihovih idej.

Šef jugoslovanske delegacije na 15. generalni konferenci UNESCA v Parizu, inž. Marko Bulc, je enako obsodil sovjetsko intervencijo v Češkoslovaški. Šef sovjetske delegacije je med njegovim govorom zapustil dvorano.

Jugoslovanski časopisi so objavili tudi Russellovo poslanico ob obletnici nacističnega umora 7.000 talcev v Kragujevcu 21. oktobra 1941, v kateri pravi, da odpor doživljamo povsod tam, kjer sla po svobodi navdihuje ljudi za dejanja velikega poguma. To vidimo v Vietnamu, v Alžiriji, na Češkoslovaškem in v Mehiki. Nato pravi: "Najsi grobi voditelji Sovjetske zveze skušajo še tako zavarovati svoje privilegije, da s silo in prelivanjem krvi odgovarjajo na zahteve po demokraciji, se jim bodo še naprej upirali delavci in študentje. Ti samozvani voditelji bodo sčasoma str moglavljeni s svojih trinoških položajev in njihovo izdajstvo socializma se bo končalo tako, kakor je Jugoslavija končala nacistično okupacijo..."

Kakšna je nagrada, če omalovažujoče govoriš o jugoslovanski vojski in če rečeš, da bi Tita spravil s poti, če bi kdo dobro plačal? Pet mesecev zapora. Tako je izkušil Franc Korče iz Kranja, ki se mu je letos maja v kranjski restavraciji preveč razvezal jezik. Na sojenju oktobra so dejali, da se je nalezal sovražnega duha na delu v Nemčiji, kjer se je družil z emigranti.

Okrožno sodišče v Zagrebu je prepovedalo razpečava nje šeste številke "Hrvatskega književnega lista", v kateri je rečeno, da v Srbiji in zlasti v Vojvodini sistema tično teptajo po ustavi zajamčene pravice hrvatskega naroda glede izražanja svoje narodnosti ter uporabe svojega jezika. Iz ZK pa je bil izključen urednik revije RAZ LOG Milan Mirić zaradi "idejne diverzije".

OLIMPIJSKE KOLAJNE: Na 19. olimpijskih igrah v Meksiku so jugoslovanski športniki dosegli doslej svoj največji uspeh: tri zlate kolajne (Miroslav Cerar iz Ljubljane v telovadbi na konju z ročaji, Djurdjica Bjedov iz Splita v plavanju 100 metrov prsno, in vaterpolska reprezentanca), tri srebrne kolajne (Bjedov v plavanju 200 m prsno, košarkaška reprezentanca in Stevan Horvat v rokoborbi v grškorijskem slogu), ter dve bronasti kolajni (Simić v rokoborbi in Vujin v boksu).

GOSPODARSTVO: Coca-Cola osvežuje tudi po srbsko ali hrvatsko, odkar sta v Zagrebu in Zemunu začeli obratovati tovarni, ki polnita po 18.000 steklenic na uro. Zgradila sta jih Slovenija vino iz Ljubljane in Genalexport iz Beograda po ameriški licenci.

V Bruslju se je vršila prva runda pogajanj med Jugoslavijo in Skupnim Evropskim Trgom, ki jih diktira deficit v prid tega Trga. V dežele Trga gre okroglo 25-30% jugoslovanskega letnega izvoza, od tam pa prihaja 38% jugoslovanskega uvoza. L. 1952 je znašal deficit 52 milijonov dolarjev, deset let kasneje 63 milijonov in v letih 1966/67 že 286 milijonov dolarjev. V tem zadnjem obdobju je izvoz pokrival komaj 56% uvoza. V prvih osmih mesecih tega leta je deficit znašal 217 milijonov dolarjev. Izvoz kmetijskih pridelkov znaša 40-50%, večinoma meso in žive govede. Toda težave, ki jih ima Skupni Evropski Trg ravno s temi pridelki, so povzročile upadanje uvoza iz Jugoslavije. Samo v prvih osmih mesecih tega leta se je uvoz iz Jugoslavije zmanjšal za dvajset milijonov dolarjev. Druga runda pogajanj je napovedana za začetek novembra v Beogradu.

Na seji republiškega zbora skupščine Slovenije je Stane Kavčič, predsednik izvršnega sveta, odgovoril poslanec Cenetu Matičiču na vprašanje, koliko prispeva republika Slovenija h pokrivanju skupnih potreb in izdatkov federacije. Delež družbenega proizvoda, ki ga je dajala Slovenija, se je v zadnjih šestih letih gibal takole:

1963 - 19.2%; 1964 - 14.8%; 1965 - 10.5%;

1966 - 9.8%; 1967 - 13.4%; 1968 - 13.9%;

Povprečje: 13.1%. 11% je bilo razdeljeno takole:

0.5% za izdatke za zvezne organe (v odnosu na celoten družbeni proizvod Jugoslavije); 5.5% za narodno obrambo; 1.7% dopolnilna sredstva nerazvitim republikam za proračune; 1.5% za investicije v nezadostno razviti področjih; in 1.5% za odplačilo tujih dolgov. Preostanek - dobra 2% - je šel v federalni fond za federalne investicije, t.j. za večje objekte. Kavčič je izjavil, da izvršni svet Slovenije meni, da po 1.1970, t.j. po izvršitvi sedanjega srednjeročnega plana federacije, ne bo več mogoče zbirati sredstva na nivoju federacije za investicije, razen za fond za razvoj nezadostno razvitih. S tem bo povprečni letni prispevek Slovenije znašal 11%.

POKOJNI: V 85. letu starosti je umrl dr. Juro Adlešič - odvetnik in bivši ljubljanski župan. Pokopali so ga v njegovem rojstnem kraju Adlešičih.

Bilo je komično - in tragično - opazovati, kako so titovski voditelji za časa sovjetske intervencije na Češkoslovaškem obtoževali Zahod, in predvsem ZDA, za ležernost, s katero so tam spremljali okupacijo Češkoslovaške. Dve velesili sta si razdelili svet in počenjata v svoji sferi kar hočeta, so se zgražali - kot če bi hoteli od mrtvih obuditi Johna Fosterja Dullesa in njegovo "križarsko" politiko osvobajanja sovjetskih satelitov v Vzhodni Evropi! Kot 1.1948, jim je še enkrat srce padlo v hlače, znova so se vsi pogledi obrnili na Zahod: joj, kaj bo storila Amerika?! Znova jim je šlo za kožo in znova je šibovko zavihtel - ne ameriški - ampak sovjetski imperializem. Vsaka, tudi najmanjša vest, ki je govorila o tem, da Zahod ne bo ravnodušno gledal na eventualno sovjetsko intervencijo v Romuniji in Jugoslaviji, jim je prišla prav, medtem ko je bila Johnsonova izjava od 14. oktobra objavljena v jugoslovanskih časopisih na vidnem mestu. Po tem je priletel v Beograd - ne kak Clifford ali Rusk - ampak Katzenbach in radosti ni bilo konca. Človeku, ki se boji, da se bo utopil, je tudi slama dobra.

Potem, ko smo mesece in mesece poslušali Titove tirade in tirade "uglednih političnih komentatorjev" o izraelski agresiji na Srednjem vzhodu in kampanjo, da se v zadevo zaplete Sovjetska zveza in vsa komunistična Evropa, moramo sedaj poslušati jamranje iz istih krogov, da se sovjetska moč na Sredozemlju krepi in da to ogroža tudi Jugoslavijo. Na koncu koncev ne bi bila nobena umetnost za sovjetsko mornarico vploviti v Valono in Dračali v Dubrovnik, Split, Pulo in Brione! Čemu vkorakati v Albanijo skozi Jugoslavijo, ko pa je morje toliko mehkejšo - in na samem vходу v Jadransko morje... Ti prospekti so vzbudili kurjo polt tudi pri italijanskih komunistih, ki sedaj hitijo zagotavljati, da za obrambo socializma v Italiji ne rabijo sovjetske flote.

Kako se med rdečimi propagandisti širi strah pred sovjetskim medvedom je očitno po tem, kako hitro je prišlo do premirja med Enverjevimi rdečegardejci v Albaniji in titovskimi "revizionisti in imperialističnimi lakeji", kakor tudi med velikim in nezmotljivim propagandnim aparatom "edinega resničnega marksista-leninista" Mao Tse tunga in "izdajalci delavskega razreda" v Jugoslaviji. Tako v Tirani kot na Brionih molijo boga, da bi Mao ugriznil sovjetskega medveda v rep in olajšal njegov pritisk v Evropi in posebno na Balkanu in v Sredozemlju. Pač nova lekcija: ne kliči hudiča...

Nihče, ki je pri zdravi pameti in ki ljubi svobodo, ne bo odrekal Jugoslaviji pomoč in podporo v slučaju intervencije varšavskega bloka, toda ena stvar mora biti docela jasna: enopartijski policijski režim v Jugoslaviji ne zasluži, da bi kdorkoli reševal njegovo kožo. Ako bi do pomoči prišlo, bi prišlo izključno v obrambo demokracije na Zahodu in pa zato, da se jugoslovanskim narodom še enkrat pomaga ohraniti neodvisnost. IVAN STANIČ

odpor miselno zastarelih in s predsodki obdanih ljudi, ki niso - z nekaterimi izjemami - v resnični demokraciji nikoli delovali, pa so tako - spet razen rekih izjem - zaneseno pritrjevali voditeljem, najsi je bilo dobro ali slabo, ali pa so se s plašnicami ob obeh dali voditi, ne da bi sami dosti razmišljali.

"Slovenska Pravda" je odločena nadaljevati s tem poskusom, dasi pomeni to v okostenelem slovenskem javnem življenju prevratno dejanje. Prižadevala si bo s svobodnim in neodvisnim tiskom pospeševati resnično demokratično občutje in delovanje tako zdaj v svobodnem svetu kot kdaj kasneje, ako Bog da, v svobodni domovini.

Izvršni Odbor
"Slovenske Pravde"

LETO IX.

3. NOVEMBRA 1956.

ŠTEV. 200.

PREVRATNO DEJANJE

Dvestota številka, katero je danes dosegel KLIC TRIGLAVA, nudi prilžnost, da razločimo odnos "Slovenske Pravde" do tega lista, katerega izdaja.

Uvodoma ugotavljamo, kar je bilo na enem ali drugem mestu že rečeno, da je KLIC TRIGLAVA neodvisen list; ugotavljamo, da torej to ni glasilo niti "Slovenske Pravde" niti ne kake druge politične skupine.

Kaj nas je potem vodilo, da smo se odločili za tako stališče, ko smo pred dobrimi osemimi leti pokrenili ta list? Zakaj smo se odločili za njegovo neodvisnost in s tem celo omogočili, da je bilo v KLICU nekajkrat pisano tudi proti sta listu "Pravda"?

Predvsem smo bili mnenja, da je demokracija težavna, če že ne skoro nemogoča, ako so vsi državljani in vsa sredstva občevanja in obveščanja ostro razdeljena na politične skrajnosti, ki jih zastopajo stranke. Ni nujno vsa modrost zgoščena v strankah in še manj je res, da stranke vedno velikodušno zastopajo vsena rodne interese. Hvalvno obravnavajo javna vprašanja in ocenjujejo položaj s svojih ožjih vidikov. Če torej obnem vladajo nad časopisi in podobnimi obveščevalnimi sredstvi, je nujno, da stališče nepristranskega opazovalca sploh ne more priiti do izraza.

Tako je prav vloga neodvisnega tiska, da zamaši to praznino in da omogoči nepriznancu razpravo o javnih vprašanjih. Ker to omogoča boljše obveščenost državljanov, so politične stranke prišle razpravljati o javnih vprašanjih od govornejše ter se s konstruktivnimi in realnimi programi potegovati za naklonjenost državljanov-volilcev. Tako neodvisni tisk omogoča preveliko mero demagogije, ki je v gotovem pogledu sicer reden proizvod političnega življenja.

Po drugi strani je položaj v emigraciji še poseben. Redna politična borba s strankami in podobnimi zadevami v naši raztreseni emigraciji sploh nima smisla. Tem bolj je potreben list, ki bo gledal na naše razmere in na svet brez pobarvanih očal in bo vsaj dvakrat na mesec vezal slovenske ljudi širok svet.

Ker torej KLIC TRIGLAVA ni glasilo kake politične skupine in ker smatra "Slovenska Pravda", da služi splošnim slovenskim in jugoslovanskim koristim in stva politične demokracije, če podpira tak neodvisni list, more KLIC opazovati dogode in o njih poročati brez preudica, saj pri tem ne zaleduje koristi kake določene skupine. Prav to pa je omogočilo vidno razliko med poročilom-vestjo in uvodnikom-komentarjem. Vest je ostala nedotakljiva, komentar pa svoboden.

Samo zaradi takega sodnega in širokogrudnega stališča je bilo mogoče, da je KLIC TRIGLAVA poročal o raznih dogodkih tako, kot tega niso mogli drugi slovenski oziroma jugoslovanski časopisi. Ker je bil KLIC TRIGLAVA neodvisen časopis, ker se ni uklanjal predhodkom ali negativnim bralcem, še manj pa muham političnih vodnikov in "linijam" političnih skupin, je lahko prinašal v podpisanih članikih različna mnenja in o dogodkih poročal objektivno. Kolikor je to bilo tehnično izvedljivo, da je tako služil resnici; obenem pa je vest ločeno komentiral, da je povedal javnosti, kaj misli njegov urednik in da je s tem tudi list sam konstruktivno prispeval k razpravi.

Trdno smo prepričani, da bi naše predvojno javno življenje bilo znosnejše in da bi v odločilnih dneh bilo laže doseči narodno edinost, če bi imeli pred vojno poleg strankarskega tudi neodvisni tisk. Tako bi ne bili državljanji le boljše obveščeni, ampak bi tudi politične stranke morale računati s tem dejstvom ter bi tako brez dvoma odgovorneje postopale pred narodom.

Sedanjí KLIC TRIGLAVA je pravzaprav veliki poskus, če je neodvisen-tisk-tudi v slovenskih razmerah možen. Ob tem pač ni šudno, da je naletel na strnjeni

KLIC TRIGLAVA IN JAVNO MNENJE

V vsaki demokratski deželi - deželi z dvema ali več političnimi strankami - vsaka stranka ščiti svoje interese in se bori za oblast ter, ako je potrebno, tu di laže. Vsaka stranka torej vpliva na formiranje javnega mnenja.

Toda v demokratskih deželah obstoja tudi veliko število posameznikov, ki ne pripadajo niti tej niti oni stranki, a imajo svoje mišljenje, ki ga iznašajo v javnosti in s tem vplivajo na formiranje javnega mnenja. Pri tem se poslužujejo v svojih komentarjih dejstev v skladu z njihovo važnostjo. Ti ljudje so zelo pogosto trn v peti organiziranim političnim strankam in sploh vsem drugim grupam. Kardakoli kak politik pove kako neumnost, namerno ali ne, ti ljudje obrnejo po = zornost naroda na to neumnost in omogočijo preveliko mero demagogije. Z drugimi besedami, ti ljudje omogočajo formiranje pravilnega javnega mnenja in igrajo vlogo nekakšne zaklopke, ker omogočajo po eni strani preveliko mero demagogije, po drugi strani pa učijo narod - javno mnenje, da ne uvoji vse, kar mu ta ali ona grupa pravi in da razmisli - uporabi svojo glavo - ter sam pride do zaključka. Da je večini ljudi morda všeč, da mislijo za njih "voditelji", je tragedija in odlika politično nezrelega naroda.

Ako s prednjega vidika pogledamo na slovensko (in jugoslovansko) emigracijo, vidimo, da imajo politične in ostale skupine, zlasti katoliške, svoj tisk, v katerem poskušajo informirati čitatelje s prikrižanjem sovotnih dejstev na eni in poročanjem drugih dejstev na drugi strani - kakor pač kaže - in voditi s pri merimi komentarji na taki osnovi vodo na svoj mlin. Za primer bi mogli vzeti dejstva A, B, in C, od katerih zavisi naš komentar. Ako vzamemo dejstvo C kot naj = važnejše, dejstvo A pa kot nevažno, potem bo naš komentar temu primeren. Ako pa ta dva dejstva po važnosti zamenjamo, naš komentar bo drugačen. Prav tako bo naš komentar različen, ako prikrivamo obstoj dejstva A in govorimo samo o dejstvih B in C. In tako dalje. To je v glavnem tudi osnova vseh nesporazumov: dejstva ne moremo meriti niti kvantitativno niti kvalitativno in odločitev, katero dejstvo je važnejše od drugega, je v veliki meri subjektivna, razen seveda kadar gre za navadno laž in namerno prevaro.

Poleg političnih in ostalih skupin v emigraciji obstoja tudi veliko število posameznikov, ki niso vezani niti na to niti na ono grupo. To so takozvani "neodvisni", odnosno intelektualci, med katerimi se nahajajo tudi "neintelektualci". Njihov glas se v demokratskih deželah lahko sliši in njihova mišljenja objavljajo jo pogosto "odvisni" časopisi in to tudi takrat, kadar se z njimi ne strinjajo. Ti "neodvisni ljudje" imajo tudi velik vpliv na javno mnenje potom knjig, ki jih izdajajo, brošur itd. in brez njih bi bilo življenje političnih strank mnogo lažje. V naši emigraciji pa, kakor tudi nekod v predvojni Jugoslaviji, ti "neodvisni" ne morejo priiti do izraza. Sami nimajo materialnih sredstev, da bi izdajali svoj časopis, sed tem ko emigrantski partiji ali religiozni časopisi nočejo - in tu nas smejajo - objavljati mišljenje "neodvisnih ljudi", ako to ni v skladu s partijsko "linijo".

KLIC TRIGLAVA mora biti zato časopis, ki bo izpolnil to praznino in nudil možnost tem "neodvisnim ljudem", da povedo svoje mnenje o tem ali onem problemu. In ravno zato, ker KLIC TRIGLAVA dejansko daje to možnost, je tudi neodvisen.

Uredništvo

KLIC TRIGLAVA izhaja vsako prvo in tretjo soboto v mesecu. Naročnina znaša 2/- letno, 6/- četrtletno; s posebnim doplačilom za letalsko poštnino. Dopolne in naročnino naslavljajte na: BM/TRIGLAV, London, W.C.1., Gt. Britain. ŠIRITE K.T.!

HOTEL BLED

RIM ITALIJA

VIA S. CROCE IN GERUSALEMME 40

ROMA

(Telefon 777-102)

Lastnik: VINKO A. LEVSTIK

HOTEL BLED

Roma - Via S. Croce in Gerusalemme 40

Tel. 777-102

HOTEL DANIELA

Roma - Via L. Luzzatti 31

Tel. 750-587

- OBIŠČITE NAS -

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel.: ENfield 5097

Uprava: BM / TRIGLAV LONDON W.C.I.

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga *SLOVENSKA PRAVDA*, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Anglija:	1.10.0	Finska:	13.-	Nemčija:	16.-
Argentina:	650.- (1300.-)	Francija:	15.-	Švedska:	20.-
Avstralija:	\$A 4 (\$A 7)	Italija:	2500.-	Urugvaj:	60.- (120.-)
Avstrija:	50.-	J. Afrika:	4.- (R 7)	U.S.A.:	5.00 (\$ 8.50)
		Kanada:	5.00 (\$ 8.50)		

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Poverjeniki:

Avstralija: Pavla Miladinović, 12 Oxford Road, Ingleburn, N.S.W.

Italija: Saša Rudolf, Via Verniellis 24, Trieste 316

Južna Amerika: Boris Kresnik, 1346 Calle Mariano Acosta, Mar del Plata

Buenos Aires z okolico: Franc Oblak, Mendoza 5663, Buenos Aires

Sev. Amerika: Tine Kremžar, 11047 - 110 St., Edmonton, Alta., Kanada